

Чурапчыга күн тахсар!

САҢА ОЛОХ

12+ 375
ЧУРАПЧА
1648-2023

Чурапчы улуунун хаһыата

Бэс ыйын 16 күнэ, 2023 сыл, бээтинсэ

№ 23 (11900)

стр. 2

стр. 4

стр. 5

ҮӨРЭХ-ИИТИИ

Арыылаахха ураты
тэрээһин буолла

2023-АРАССЫЙАҔА УЧУУТАЛ УОННА НАСТААБЫННЫК СЫЛА

Учуутал – иккис төрөппүт

ҮБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ

Ыал буолбуттара
50 сыла туолар

ҮРҮҢҮ ТУНАХ ЫҤЫАХТАРЫНАН!

стр. 3

ТЭТТИК СОНУННАР

Бүтүн Арассыыйатааҕы бэстибээлгэ Чурапчы устудьуоннара кытталлар

Ханты-Мансийск куоракка бэс ыйын 11-17 күннэригэр XXXI-с төгүлүн анал үөрэх кыһаларын икки ардыларыгар ыытыллар бүтүн Арассыыйатааҕы «Студвесна» бэстибээл буола турар.

Бу улахан таһымнаах тэрээһингэ Саха сиригэр араас орто анал үөрэҕин кыһаларыттан айар талааннаах, көхтөөх, бастыҥ устудьуоннар талыллан, 12 хайысханан ситиһинилээхтик кытта сылдьааллар. «Инструментальная» муусука хайыскаһыгар Чурапчытааҕы агротехническэй колледжтан Айталина Коркина хомус дьүрүскүн тыаһын иһитиннэрбүтэ (салайааччы Варвара Орлова).

Манна таһымнаах бу күннөргө «Муона» хайыскаһа Чурапчы гимназиятын выпускнига, Дьоккуускайга дизайнер идэтингэр үөрэнэр Ньургун Пермяков этническэй иһитиннэрэх киллэксийэтин үрдүк таһымнаах көрдөрөн, дүүллүүр сүбэ, көрөөччүлэр хайбабылларын ылан ыла. Ыччаттарбытыгар ситиһинилэри баҕарабыт.

“Кустук” лаабырга сезон аһылынна

Улуустааҕы “Кустук” лаабыр быйылгы сезона садаланна. Бэс ыйын 10 - 23 күннэригэр Мындааҕа-йыга өрөспүүбүлүкэ араас мунууктарыттан 11-тэн үөһэ саастаах 90 оҕо сайылгытын сыһыаланын атаарыаҕа. Бастагы симпозиум оҕолор декоративнай-прикладной устуубаҕа, буюускаҕа, хотуту многоборьеҕа дьарыктаннахтара. Ону сэргэ Валентина Романова –Чыскайырай оҕолору ырыаҕа дьарактыаҕа. Бастагы симпозиум 15 хонуктаах эбит буоллаҕына, иккис, үһсү симпозиуму 21 хонуктаах буолуохтара.

“Боотур” байыаннай-патриотическэй кулууп бастагы үөрэҕи тэрийдэ

Чурапчытааҕы физкультурна уонна устуорт үнүстүүтүн иһинэн быйыл тэриллэбит “Боотур” байыаннай-патриотическэй кулууп бэс ыйын 2-4 күннэригэр байыаннай полковой үөрэххэ баран кэллэр.

Бу хомуурга барыта аармыйаҕа сулууспалыы илэк 13 устудьуон сырытта. Үнүстүүт преподавателэ Иван Лукин хомууру салайда.

Манна тэрээһин сыала соруга дүгүн – аармыйа кэккэтигэр сулууспалыахтаах ыччаттарбытыгар бастагы өйдөбүлү иһэрэр онно бэлэмнэх буоларга уһулар.

Уолаттар байыаннай усталабынан эт-хаан өттүн, тактическэй, стрессовой, огневой, химическэй бэлэмнэри аастылар.

Мындааҕа-йыттан Ада дойду сэринитигэр кыттыбыт буолуунуар уонна Социалистическэй Үлэ Дьоруойа И. Р. Константинов нааматынныктарыгар сырыттылар. Нэһилтэк устуоруйатын Терентий Кардашевскай сииһин биллэриннэрдэ.

Бу бастагы саҕаламмыт суолталаах тэрээһин үтэскэ кубулуйан, сыл ааһы ыһтылар буолуоҕа.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Бэс ыйын 16 күнэ БЭЭТИНСЭ Бэс ыйын 17 күнэ СУБУОТА Бэс ыйын 18 күнэ БАСКЫҤААНҤА Бэс ыйын 19 күнэ БЭНИДИЭНҤЫК Бэс ыйын 20 күнэ ОПТУОРУНҤЫК Бэс ыйын 21 күнэ СЭРЭДЭ Бэс ыйын 22 күнэ ЧЭППИЭР

21° 8° 17° 8° 21° 9° 22° 9° 24° 12° 23° 12° 22° 12°

113 -
этэ. Бу бэлнэ күнүтүн бийнги
доруударбытын, хөрсүн бай-
гастарбытын уруйдуохха-айхал-
ыхахха дигэн ыгырда.

буула снэзэстэнэрт. Агданыг агал
байгыннай элэрээсийнхэ барбы-

БАЙЫАННАЙ ДЬАЙЫ

Степан Саргыдаев:

Уолаттарбыт кыайыбы-хотуу көтөлөөх төннөлөрүгэр

Байыаннай эгэрээсний кыттылаахтарыгар уонна кинилэр дыа көргөттэригэр араас хабааннаах көмө тиһиктээхтик ытыллар. Бэс ыйын сагатыгар Чурапчыттан Степан Саргыдаев салайааччылаах дэлэгээсний Украинага командировкага баран кэллэ. Уопсайа уон күн сылдьан буола турар байыаннай эгэрээсний кытта сылдьар уолаттарбытын көрүстүлэр, улуус аатыгтан көмө баһыылкалары туттардылар. Командировка туһунан Степан Анатолевиһы көрсөн, сиһилии кэпсиритэр көрдөстүм.

- Ыам ыйын 31 күнүттэн бэс ыйын 8 күнүгэр дээр Алексей Лобанов, Александр Неустров буолан Украинага баран байыаннай эгэрээсний кытта сылдьар уолаттарбытын көрсөн кэлибит. Уһун айан буолла. Бастаан Москвага көтөн тийиһин, мал-сал атылаһан баран, Ростов-на-Дону куоракка айаннаабыт. Ыстаапка Кэбээйиттэн, Аммантан, Ньурбаттан төрүттээх уолаттар үлэлиин сылдьалларын көрүстүбүт. Салгыы Новоазовскай дзон Донецкай норуодунай өрөспүүбүлүкэ оройуонун сиригэр-уотугар тийиһин үлэбинин садалаабыт. Манна биир куоракка тийиһин бис уолбутун көрсүбүт. Улуустут тэриэтэлэрэ, успонсардарбыт кемелерүн, эбин матасыкыларын, генераторы, байыаннай танастары, тепловизоры, антидроннары, эмтэри, ис тагаска-сапка тийиһин, тоһо кыалларын, этэниһин сырыттылар дзон көмөбүтүн туттардыт. Сорох уолаттары роталарын начаалынныктара көнүлүбүткэ, чаастарыттан тахсыбатахтар.

Ол да буоллар, кинилэргэ барыларын, атын улуус уолаттарын туора туппакка, гуманитарнай көмөбүтүн тирээр гына кэпсэтин хаалларбыт. Окуолалартан оһолор сруктарын, харыскаларын туттардыт. Уолаттар харыскаларын сага тахсыт сиһинэй кинилэргэ тиксэрдилэр, быдыаһы-гынан ылылар, үөрүү-көтүү бөлөлөрө. Биир дэриэбинэ тийиһин уолаттары көрүстүбүт. Чурапчы уола үлэлиин барыт этэ, Амма, Олуохума, Миниринэй, Ханалас уолаттара баалара. Кинилэри кытта бииргэ олорон, кэпсэтин, хайдах ололорун, баалаһанна хайдахын истэн-билэн кэлибит. "Зеря" дзон поэзияныдаах Чурапчы уола отделение хамандыра эбит. Уолаттары үчүгүйдик көрөн-истэн ололор, арыгы испэттэр, санаалара бөһөх. Кини бэһинээ матасыкылынан бааһырыт саллааттары кыргыһы хотууттан таһаарыт этэ, онон матасыкыл баара олус абыраллаах дзон этэр.

Биниги икки матасыкылы атылаһабыт, биири дэриэ-

бинэ уолаттарбытын көрсөн тиксэрдилэр былааннаһан барыт. Онно тийиһинигэр кимэн кинин садалаһан, ытылааһынга түбэһин, уолаттарбытын көрсүбүткэ төттөрү тирэх пууммутугар төннүбүт. Дьоммут кэлмэг дзон ытыгыт иһитинэригэр сиһинээ суох сиргэ сылдьар буолан кинниги биирдэ көрбүт. Тирэбэтэх малларбытын барытын тирэх пуунга хаалларбыт, кинилэр баалаһанна арыы уоскуйдаһына, уолаттарбытыгар тирэбэтэхтэр. Өссө биир куоракка баар уолаттарбытыгар мал хаалларбыт, уолаттар тутан махталларын тирэбэттэр. Снайпер уолаттарбытыгар оптической прицел, глушитель тирэбэт. Онон уопсай былааннаах үлэбин толорон төттөрү айаннаабыт.

Саамай үөрбүт дзон уолаттарбыт өйдөрө-санаалара күүстэх. Хайаан да кыайахпыт динилэр. Дойдуларын сонуннарын ыһыталаһаллар, дьоммутугар күүс-көмө буолуп дзон этэлэр.

Ыһааха кыайы туһугар алгыс түһэрэрин дзон көрдөспүтэр.

Өрөспүүбүлүкэ салалтата тирэх пууннары тэриһин, былааннаах үлэни-хамнаһы ытыа сылдьаллар. Бу пууннарга улуустартан үлэлиир уолаттар тэниһин сылдьан бинигин арылаһаһалар. Кинилэргэ улахан махтал-бытын тирэбэт. Хара маһаһыттан, кэлиһит күммүтүтэн туох баар былааннаһын туруоран, үлэһин садалаһыттар. Манна оперативнай уолаттар баар буолан, араас мүчүрүснээх баалаһанналартан тахсыт, былааннааһыт сруктарбытын сиһин этэниһин сылдьан кэлибит.

Санкт-Петербурга тийиһин, Дуолан Титовка элбэх механизмнаах иһэллэ кэлээсэтин тирэбэт, хомойуох иһин, бэйэтин сааһан көрсүбүт. Манна волонтерунан үлэлиин сылдьар Ири-на Чердонованы көрүстүбүт, бааһыран сытар байыастарбытыгар улахан көмөнү оноро сылдьаллар. Москвага Саха сирин бастааннааһыт бэрэстэбинэтиһин салайааччыта Андрей Федотов,

Санкт-Петербурга бастааннааһыт бэрэстэбинэтиһин салайааччыта Юрий Кравцов улахан күүс-көмө буола сылдьаллар. Өрөспүүбүлүкэ салалтата атын регионнарга хоһоотхо, былааннаах схеманы онорбут. Тэрэһиннээх үлэни тэриһит Ил Дархан Айсен Сергеевич махталбытын тирэбэт.

Иһинэ гынан уолаттарбытын кытта көрсөн, кэпсэтин, астынан кэлибит. Чурапчы дьонугар-сэргэтигэр, тэриэтэлэригэр, успонсардарбытыгар Иван Коротких, Гаврил Дьячонский, Сергей Яковлев, Петр Архипов, Петр Старостин, Владимир Макаровка у.д.а. биир дойдулаахтарытыгар махтанабыт. Кинилэр туора турбакка үбүһүн-харчынан көмөлөһөн, уолаттарбытыгар олус наадалаах көмөнү оноробутугар төһүү-күүс буолулар. Уолаттарбыт этэниһин кыайы-хотуу көтөлөөх дойдуларыгар төнөн кэлэлэрингэр баа санааһын тирэбэтин.

Людмила ГОРОХОВА.

ЫҤЫАХ - 2023

Кытаанахха улуустаабы Олонхо ыһыабын уйгулаах түһүлгэтэ түстэннэ

Ырыага ылламмыт, тойукка туойуллубут, чээлэй күүх солко суугун хатыннардаах Кытаанах ытык сиригэр улуустаабы Олонхо ыһыабын тойон түһүлгэтэ тэрилиннэ. Быйылгы ыһыах килэнкилэр үс чулуу дьоннорун Саха норуодунай суруйааччыта Василий Яковлев-Далан, Улуу тириэньэр Дмитрий Коркин, аатырбыт худуоһунньук Афанасий Собакин үбүлүөйдээх сылларыгар итиннэ Кытаанах 1923 сылтан нэһилиэк аатын ылбыт бэлиэ даататыгар ананан ыһылынна.

Кытаанахтар Олонхо ыһыабын бары ирдэбилгэр сөп түбэһэр тэрээһиннээх, күүстээх үлэни ыһтан, бөлүөлөк иһинээһи суолларыттан садалаһан, түһүлгэ аһан сабыс-сага балаһан дьонун тутан килэрдилэр. Тойон түһүлгэ килбэһэр кинилэргэ баарабай Аал-Луук мас турар, сирдэрэй оһоһуулаах Моһол ураһа түһүлгэ сиһин сиргэтин биирэр. Тэрээһин үлэтигэр нэһилиэк бары олоһоохторо, биир дойдулаахтара, тэриэтэлэр, оһолуун-уруулуун бука бары аһаабат кыһамныларын, дьонун кылааттарын килэрдилэр. Манна тэрээһин Кытаанах иһинээһигэр үсүһүн ытыллар. Бу иһиннэ Хайахсыт олтон Чакыр нэһилиэгэр буолбута. Ол күмтэн ыла, Олонхо ыһыабын тэрээһингэр сылтан-сыл тупсан, байытыллан, суолтага үрдээн иһэрэ кэрэхсэбиллээх.

Күн иккис аһаарыгар Чурапчыны аар-саарга аатырдыт чулуу дьон албан ааттарын тургутуран тутуллубут балаһанга Саха сирин билэр-көстөр 12 бастың олонхоһута иһиннэ бөлүбүнэн толорооччулар олонхолортон быһа тардан толоруулар бар дьон болдомтотун тарта. Маннааха олонхоһуттары биир тэниһин тутан олоһон көрүү сиһилиһинэ. Оттон устуоруяны

сэгэтин көрдөххө, Улуу Куданса сагалтан, оччоттон-бөһөкө дээр, Чурапчы сиргэ-уота олонхоһуттар үөскэбит түһүлгэлэрин билэр. Иһинээһин Тимофеев-Теплоухов «Куробай хааннаах Кулун Кулустуур» олонхоһун туһунан иһитэтиһа саха аһыах буолуохтаах. Ол эрэри кытаанахтар ыһааха бэйэлэрин күүстэринэн туруорбут театризованнай дьуһуһулэро, көмөһөтүн кинилэртэрин, хантан хааннаахтарын ала-чуо Дархан Далан айымнытыгар олоһуран туруорулуна. Туруоруааччы-режиссер – Николай Судалов. Олонхо ыһыабын үөрүүлэх аһылытыгар сүүрбэчэ ыһырылаах маалдыт уонна Дьохуоскай куорат дэлэгээснийлэрэ кэлибит. Онуоха улуус баһылытын социальнай боппуруостарга солбулааччы Мария Кронникова, Афанасий Собакин төрөһүт кыһа, СӨ худуоһунньуктарың Соһуһун бэрэсэдээтэлэ Ольга Скорикова, СӨ култууратын үтүөлөх үлэһитэ, Былатыан Ойуунускай аатынан Суудаһыстыбаннай бирэһимийэ лауреата Елена Протодьяконова, СӨ НАД-тин кылаабынай методиста Любовь Васильева, СӨ култууратын туйгуна Любовь Шишигина, СӨ култууратын уонна бэһэтин туйгуна Валентина Бочокина

о.д.а. ыһырылаах маалдыттарынан буолулар.

Ыһыах сирин-туомун толорон арылаһын садалаһа. Сэтэ кыталык кыас, тобус туруйа уол арылаһах алгыһыт Валерий Герасимов. Үрдүк Айымнаһтан көрдөһөн алгыс сирин-туомун толордо. Ол күнүттэн "Кытаанахтар хантан хааннаахпыт?" дьуһуһуу туруорулуна. Онно күн куйаар үөскэһинэ, Орто дойду айыллыта, кини-аймах олоһуула, Кытаанахтар төрдүлэрэ – Кытаанах Баллы төрөһүтэ, ситэн-хотон тахсыта, Боотурга уһуһулуута, үрүн-хара күүстэр өксүһуулар, өрөгөй түстэһинэ иһэһитинээхтик көрдөрүлүнэ.

Кытаанах иһилиһин баһылыга Егор Потанов тус этинигэр билиһини кэмгэ ханнык баһарар Суудаһыстыба аһаардас экһинээһи боппуруостарынан эро буолбакка, норуотун ойо-санаата күүстээх буоллаһына, сайдар кыаһаһын бэһитээт. «Норуот төрөһүт тыһын билэр, ураты култууратын, үгэһин оро тутар буоллаһына, кини өлбөт тыһынаах, сайдар анаһаах, иһинкитэ бөһөх буолар. Биниги норуоттук кыайытын туһунан бүтүһү Олонхо ыһыага буолар. Олонхо – норуоттук өлбөт-быстыбат

биир тутула. Биниги суругу-бичиги билбэт эрдэхпитинэ, олонхоһон иһинкитин түстүүр этибит. Олонхоһон салайтаран кэскилбитин көрөбүт. Ол өттүгүн сайыннарылаһан, саха дьон олонхоһун аан дойду таһымыгар таһааран, кини аймах култууратын эйгэтигэр сүдү кыайы быһылыһан ЮНЕСКО-га бэһитээһинэ уон сыла буолла, – дигэтэ Егор Николаевич. Чурапчы улуһун социальнай боппуруостарга солбулааччы Мария Кронникова эһэрдэ тыһыгар маһык бэһитээһин эттэ: «Ыһыах уонна олонхо – бу биниги норуоттук түгү быһырыттан иһэлэбит, бөһөһидэбит, сайыннарыт уонна бүтүһү көлүөнэһэ, кэһэһи ыһаһытыгар бэлэх тыһын, кэс тыл оһостон уунар саамай сүдү бааһыт. Ыһыах сиргэ-туома сылтан сыл аһы тупсан, чочулан иһэр. Ол тупсан, күһүн иһэһин аһын, биниги омок быһылыһан чочулаһыт, дьирингэһин иһэбит. Омок тоһо аһаһаһыттан уонна аан дойду билиһини тутулулар ханнык мнээһэ туарыһтан тутулула суох, иһин дьухубунай бааһа, сирин-туомун дьирингэ – ол улахан суолтаах буолар. Ким бааһы үгэһэрдээх, ким умнулубат

сирдээх-туомнаах, ол омок хаһан баһарар күүстээх, чинг тирэхтээх. Ол омок иһинкитэ дьулуурдаах уонна иһинкитэ дьулуһарга маалды бэһиһэ».

Олонхо ыһыабын сирин-туомун сиргэһин, тойон түһүлгэһэ иһилиһа баһылыга Егор Потанов Ытык Дуобаныаһта. Ол күнүттэн кымыс үрдүн оһоруу сиргэ-туома ыһылыһа. Тобус түөлбэ оһуоһаа ыһааха тийэ дьирэһидэ. Ыһыах үөрүүлэх сүрүн чааһын күнүттэн түһүлгэлэринэн талы талба талаһаахтар күөн-күрөһтэрэ, быһаһаһа-дьаар-банкалар, «Кытаанах Баллы», «Үрүн Үйэ» оһууулар, олонхоһуттар, оһуоһаһыттар күрэхтэһиһирэ иһи түһүлгэһин саһаһан барда. Ону таһынан бөрбүдэриң көтөһүт ыһаһаһа аһан хаһаһаһа, мас тардыһыта күрэхтэһиһир садалаһаһалар.

Иһа айыллыт барыһан бар дьонун үөрүүтүн үлэһтэри, ыһыах күнүгэр аһаһыт курдук туран биирдэ. Күндээһэр халлаһаһа күммүт чэмэһиһа тыһын, быраһаһыһык тыһыһын сиргэһин, тупсаран биирдэ, сирдэх алгыс быһылыһан үөрүүнү үкэһтэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

УБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ

Быйыл бэс ыйын 22 күнүгэр Чурапчыбыт нэһилиэгин биир үтүө-мааны ыала Степан уонна Евдокия Оконешиниковтар ыал буолбуттара оруобуна үйэ анаарын туолар – “Кыһыл көмүс сыбаайбаларын” күнэ эбит.

Ыал буолбуттара 50 сыла туолар

Аны туран, ыал ийэтэ Чурапчы улуусун Бочуоттаах олохтооҕо, “Улуу сайдыытыгар үтүөлэрин иһин” бэлэҥэ хаһаайына, ССРС доруобуйа харыстабылыгар туйгуна, уопсайа 48 сыл доруобуйа харыстабылыгар тохтоло суох, ол иһигэр 38 сыл Чурапчыга үлэлээбит үрдүк категориялаах терапевт-быраас Евдокия Семеновна быйыл кулун тутар 3 күнүгэр, оттон кини эрэ, Сэбиэскэй мииниссийэ туйгуна, холобунай ирдэбил Бочуоттаах бэтэрээнэ, “Чурапчы улуусун сайдыытыгар үтүөлэрин иһин” бэлэҥэ уонна хас да мэтээл, анал аат ха-

һаайына, баччаанга дигри албакаатынан үлэлэни сылдьар майор Степан Петрович ыам ыйын 26 күнүгэр 75 саастарын туолулар. Онон сибээстэн, кинилэр тустарынан кылгастык билиһиннэрэр тоҕоостоох буолуо дии санаатым. Степан 1948 сыллаахха Кытаанах нэһилиэгэр Наммара үрөҥүн ыһыттылар баһыгар, Мундулаах диги кыра алаас балаҕаныгар, дыоно биһигини кытта дуулаах олодохторуна, киирэр кытта ула оронго, быыс кэнигэр күн сирин көрбүтэ. Миң счолорго 9 саастаах уул ону чуолкай өйдүүбүн. Балаҕан иһингэр икки

мас тоһоҕону саайан баран, туора быа тардан кэбиспиттэрэ. Кэлбит дыон таһырдыанан кэпсэтэн ааһалара. Бытыр дыһаҥа марыһах баар буоллабына оннук быаны туора тардар үтэс баар эбит. Степага эргэ куулу хайыппа, 4 өттүгэр былаан, балаҕан өһүтүгэр ыйаан биһик оҥорбуттара. Ону ытаабына, биһиги ханайдаан утутар этибит. Кини аҕата Бүтүр Оконешиков төрдө – Мутудай, ийэтэ Боккуойа – Сылаан Бэрэппиттэн төрүттэх, сэрин иһингэр оҕолордоох тус-туста ыаллар, өгдөөбө хаалан баран холбоспуттар.

1942 с.көһөрүлүүгэ түбэһэн, Эдьигээнгэ тийбиттэр. Төһөнө кэлэн баран колхозостара ыһыллан хаалан, Кытаанаха кэлэн «Бой-обуой» колхозка чилиһиннэн киирбиттэр. Кинилэри кытары Бүтүр икки Сэмэн уонна Аана диги биһирэ төрөөбүттэрэ кэлэн, эмиэ Кытаанаха олохсуйбуттара. Ол төрүтүгэр, арааһа, кинилэр Седүөччүгэ диги эдьигэйдэрэ кыһыл барыһаан, икки сэрин кытыылааҕа, «Бойобуой» кол-хозс бэрэсэдэтэтин ойбоҕо ытыр-табыт буолуон сөп. Бүтүрдэх Боккуойа барыта 6 оҕолохторуттан Кытаанаха кэлэн, Степа кинигэр Дося диги кыыс оҕолонмуттара. Кинилэргэн психологическай билим дуоктара, профессор, хас да Академиялар чилиһиннэрин, СӨ Бочуоттаах олохтооҕун Анастасия Петровна үтүстэр билэллэр. Степан оскуола, аармыйа кэнигиттэн Хабаровскайга миһинс-сийэ орто анал оскуолатын, салгыы Омскайга анал холобунай ирдэбил үрдүк үөрэҥин бүтэрэн, олохун бүтүннүү быраабы харыс-тылар үлэһэ анаата. Бастаан, 5 сыл Дьокуускайга, Жатайга көннөрү миһиннэринан сабалар, 7 сыл Муомаҕа холобунай ирдэбилгэ үлэлээн баран, 1982 сылтан дойдуттар Чурапчыга олохтор, үл-лүн. Холобунай ирдэбилгэ ба-рыта 16 сыл үлэлээн биһинсигэ тахсаҕаҕытан баһаарынай чааска, алмаһы харыһылар собуокка үлэлээн баран, кэллэҥи 20 сыл

ИП буолан албакааттылар. Кини ойбо Евдокия урукута Орджоникидзевская, биһигиһигэр Хаҥалас улуусун кэре айылда-лаах Сиэнэ нэһилиэгин ыраах сытар Дьэкимдэ учаастагар эмтэ 1948 с.төрөөбүт. Аҕата төрүт ол дойду олохтооҕо Сэмэн Сэмэн, ийэтэ Дьэдыһа Горнайтан төрүт-тэх 6 оҕолоох колхозтаахтар эбит. Евдокия Сиэнэ оскуолатын туйгуну үөрэҥин бүтэрэн баран, тутта СГУ-га киирэн терапевт-бы-раас идэтин баһылаабыт. Бастаан, Жатайга 2, Муомаҕа 8 сыл үлэлээн баран, Чурапчыга киирэн буолан кэлэн, үһсө суруйбутум курдук, 38 сыл энкилэ суох үлэлээн, биһ-тин биһинсигэ олохтор. Степан, Евдокия Оконеши-ковтар 2 уол оҕолохтор, 4 сэг-нээхтэр. Биһиги Чурапчы иһин баһыгар уһаайбалаах дьыһаҥтар быр-баччы олохтор. Онуоха Степан Петрович баҕа уһуну-к этэҥнэ үлэлээн-хамсаан кэб-итигэр улахан махталын ойбо-ор Евдокия Семеновна аһыһын диги этэр. Бүтэһигэр, миң кинилэри бы-һыл 75 саастарын туолутта-рынан, бу күнүгэр мал буол-буттара үйэ анаара – 50 сыла туо-ла-рынан, истигиһик эбэрдэллэ-бин уонна есө да уһуну-к оло-ро-лоругар,этэҥнэ буолаллары-гар баарабын!

Уйбаан ПОНОМАРЕВ.

ИИТИИ-ҮӨРЭТИИ

Оҕону төрөөбүт тылынан сангарарга, төрүт култууратыгар, дьарыктарыгар уһуйуу – кэм ирдэбилэ

Ол курдук, Чурапчытааҕы А.П.Гоголев аатынан оҕо ускуустуба оскуолатыгар дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччы М.И.Аммосова көбүлээһининэн “Капельки. Мы дружные капельки детской реки, вливаемся в море огромной страны” диги ааттаах сайынтыгы айар дьобуру сайыннарар оскуола гран ылан, бэс ыйын 5 күнүгэр үлэлиир.

Оҕолор нэһилиэгэр 375 сылыгар аһаҕаһыт ыһаахха биер дойдутаахпыт, олохтох И.Г.Теплюхов-Тимофеев “Курубай хааннаах Кулун Кулутуур” олохтохтотан Москвага П.И.Чайковскай аатынан консерваторияга үөрэнэр оскуола ыһааһыгар Никифор Яковлев муусукатыгар быһа тардыыны көрдөрүөхтээхтэр. Маһа уруһуй хайыскалар сыйдыар оҕолор, Т.В.Соколовникова са-лапатынан, эһэ, бөрө, суор төбөлөрүн кумаабынан массов-каа кыттааччылар кестүмнэ-рин, фанераны кырааскалаан декорацияны бэлэмниилэр. К.М.Кирилина олохтох уһуу-лэри туруоран кыргыт-тары үөрэтэ сылдьар. С.П.Ам-мосова олохтох ырыаларыгар дьарыктылар, А.Е.Барашкова

сценарийы бэлэмниир, итти-тэҥэ олохтох сүрүн геройдарын, кырымына, күсүүр тыаһагар оҕолору дьарыктылар. Гранта көрүлүбүт үбүнэн муусука устар устуудууҕа В.В.Ива-нов олохтохтон быһа тардыы муусукатын таһар, устар. Ба-рыта 65 оҕо кытара былаан-налар. Маһы таһынан араас ма-астар-кылаастар, оонньуулар былаан быһыытынан ыһаа-лаллар. Ол курдук, улууска Олохтох киниги сүрүннүүр исписэлиһэ В.П. Герасимов маастар-кылааһы тэрийдэ. Валерий Петрович олохтох туһунан кэпсэтэ, оҕолор төһө олохтоху билэллэрин ыйытта, геройлар ырыаларын оонньоон иһитиннэрдэ. Куолаһын араас-таан уларытарын, тутта-

ры-каптарын оҕолор олус сэргэтиилэр. Түмүкэ бары биһирэ хаартыскаҕа түстүлэр. Сарсыарда аһы оску-ла таһыгар муста, күммүт сабалар. Күнгэ иккитэ “Маарыкчаан” потребите-льскай уопастыба үлэһиттэрэ астаабыт миннигэ астарын то-то-хана аһаһылар. Дьыһа-рингэр тарбаһахтарын иһинэ иһитиллээччилэр бу күн ки-инилэргэ хайдах аастытын араас дьүүһүнээх физикалары талан бэлэстиилэр. Бу оскуолаҕа сыйдыбыт оҕолор алба биһини, са-та-былы иһэриннэлэр. Бу ыһа-һыт биһинилэрэ иһааһыт олохторугар туһаһаҕа.

Анна ЗАХАРОВА.

НАСЛЕЖНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «АРЫЛАХСКИЙ НАСЛЕГ» ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА (РАЙОНА) РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

РЕШЕНИЕ

«13» июня 2023 г. № 18

О назначении досрочных выборов главы муниципального образования «Арылахский наслег» Чурапчинский улус (район) Республики Саха (Якутия)

На основании пункта 2 части 6 статьи 36 Федерального закона от 06.10.2003 г. №131 «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», статьи 10 Федерального закона от 12.06.2002 г. №67 «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», частями 3 и 5 статьи 8 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» от 28.09.2011 г. 3 № 816-IV, Устава муниципального образования «Арылахский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия), наследный Совет депутатов решил:

1.1. Назначить досрочные выборы главы муниципального образования «Арылахский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) на 10 сентября 2023 года.

1.2. Направить настоящее решение в участковую избирательную комиссию организующей подготовку и проведение выборов муниципального образования «Арылахский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) в течение 3-х дней.

1.3. Опубликовать настоящее решение в районной газете «Сана олох».

1.4. Настоящее решение вступает в силу после официального опубликования.

Е.Г. Егоров, председатель наследного Совета депутатов, Е.Г. Егоров, и.о. главы муниципального образования.

Муниципальное образование «Телейский наслег» Чурапчинский улус (район) Республики Саха (Якутия)

РЕШЕНИЕ № 11

«13» июня 2023 г. № 11

О назначении выборов главы муниципального образования «Телейский наслег» Чурапчинский улус (район) Республики Саха (Якутия)

На основании пункта 2 части 6 статьи 36 Федерального закона от 06.10.2003 г. №131 «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», статьи 10 Федерального закона от 12.06.2002 г. №67 «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», частями 3 и 5 статьи 8 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» от 28.09.2011 г. 3 № 816-IV, Устава муниципального образования «Телейский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия), наследный Совет депутатов решил:

1.1. Назначить выборы главы муниципального образования «Телейский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) на 10 сентября 2023 года.

1.2. Направить настоящее решение в участковую избирательную комиссию организующей подготовку и проведение выборов муниципального образования «Телейский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) в течение 3-х дней.

1.3. Опубликовать настоящее решение в районной газете «Сана олох».

1.4. Настоящее решение вступает в силу после официального опубликования.

И.В. Николаев, председатель наследного Совета депутатов, И.В. Николаев, глава муниципального образования.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Семья Армеев из Среднеколымска:

«В Реабилитационном центре работают профессионалы своего дела, которые чутко относятся к детям и родителям. Они вкладывают душу в свою работу, возвращая здоровье и веру нам и нашим малышам. Здесь очень светлое и уютное здание, все чисто и ухоженно, весь персонал очень добр, вежлив и приветлив. Также хочу отметить повара, которые очень вкусно готовят, спасибо большое! Мы уже второй год прилетаем из Среднеколымска. Низкий поклон директору и всем специалистам центра!»

Семья Копыриных из Якутска:

«Мы с пятию детьми проছি реабилитацию здесь. Жили в общежитии, получили много процедур. Двоим старшим поставили диагнозы, далее будем лечиться у своего невролога и ортопеда. Детям понравилась еда в столовой. А девочкам – занятия со сверстниками в кабинете Монтеessori. Самому младшему очень помогли занятия ЛФК и массаж. В центре созданы все условия для реабилитации: хорошее оснащение, высокий уровень специалистов. Желаю им и дальше помогать семьям, быть для них опорой и поддержкой».

Семья Потаповых из Верхоянского улуса:

«Мы приехали сюда из Верхоянского улуса, нам все очень понравилось. Хочу сказать большое спасибо и выразить самые добрые пожелания всем работникам Реабилитационного центра. А главное, доволен ребенок – не пропустил ни одного занятия. Все специалисты очень доброжелательны, открыты. Желаю центру дальнейшего процветания».

среды, а также установление благоприятного климата и атмосферы взаимопонимания и поддержки в семье», – рассказала она.

Как отмечает Зинаида Семеновна, пятилет слаженной работы коллектива центра показало, что он идет по верному пути. Среди ближайших задач – организация микрореабилитационного центра и консультативных выездов на дому к маломобильным семьям, а также в отдаленные районы республики, где имеется кадровый дефицит. Будут расширены программы тифлопедагогики по воспитанию и обучению детей с нарушением зрения, а также программы по альтернативной и дополненной коммуникации, когда ребенку предлагаются различные средства общения – жесты, мимика, письмо, различные символы, тактильные ощущения.

Специалисты центра уверены – у каждого их подопечного есть свои таланты и потенциал, которые им нужно помочь раскрыть. И важно сделать все, чтобы они ощущали себя просто детьми: также смеялись, радовались и улыбались. А улыбка ребенка – это счастье для родителей и сотрудников центра.

Подготовил
Андрей ШИЛОВ.

АЛРОСА детям: более двух тысяч детей ежегодно принимает Реабилитационный центр в Якутске

Отношение к людям с ограниченными возможностями – это показатель развития любого общества. В Якутии проживает более 6 тысяч детей-инвалидов, из которых более 4 тысяч нуждаются в полноценной реабилитационной помощи и абилитации – мероприятиях по адаптации к бытовой, общественной и профессиональной жизни. Именно с этой целью пять лет назад в Якутске открылся Республиканский реабилитационный центр для детей и подростков с ограниченными возможностями здоровья. Уникальное во многих отношениях социальное учреждение, строительство которого обошлось в 1,6 млрд рублей, стало еще одним подарком якутской алмазной компании АЛРОСА родной республике. О том, какие удивительные условия для прогресса маленьких пациентов созданы в центре, – в нашем материале.

Долгожданное открытие

Республиканский реабилитационный центр для детей и подростков с ограниченными возможностями здоровья – одно из немногих в России учреждений, которые проводят комплексную медико-социальную реабилитацию и абилитацию детей-инвалидов. О том, что открытие этого уникального центра ждали многие семьи, говорить не приходится. Ежегодно здесь проходят реабилитацию более двух тысяч детей, а это не менее 16 смен по 21 дню.

Центр рассчитан на 100 койко-мест и 150 мест дневного пребывания. Объект был построен благодаря Целевому фонду будущих поколений РС (Я) полностью за счет пожертвований АЛРОСА. Руководство алмазной компании внимательно следило за ходом строительства и оснащением будущего центра. Свои двери для пациентов он открыл в марте 2018 года.

Индивидуальный подход к каждому ребенку

В центре созданы условия для медицинской, физической, психолого-педагогической и социальной реабилитации маленьких пациентов с нарушениями опорно-двигательного аппарата, речевыми и слуховыми нарушениями. Возможности центра позволяют интегрировать работу врачей разных специальностей и различные методики восстановительной ме-

дицины опорно-двигательного аппарата.

Именно индивидуальный подход к каждому ребенку является одной из особенностей центра, потому здесь так много помещений, где все оборудовано для тесного контакта специалиста и ребенка, нуждающегося в реабилитации.

Общая площадь медико-реабилитационного центра составляет 12,5 тыс. кв. Он состоит из пяти корпусов, в которых расположены актовый, спортивный и тренажерные залы, медицинские кабинеты, классы, бассейн. Имеются также учебно-реабилитационный и жилой корпус.

Родители занимаются вместе с детьми

Сегодня в Республиканском реабилитационном центре работает 136 человек. Число специалистов постепенно увеличивается, а следом растут и возможности центра. Но штат, опыт, техническая и методическая базы – не все, что необходимо для успешной реабилитации детей. Ведь у каждого из детей, оказавшихся в этом центре, за плечами непростая, нередко трагическая история. Поэтому большую роль в этом процессе играет отношение самих родителей к состоянию ребенка, их настрой на успех. Для этого с ними работают психологи. И если раньше родители лишь сопровождали детей – приводили утром и забирали вечером – то в новом центре они занимаются совместно с

На днях завершился очередной заезд, своими переживаниями и впечатлениями поделились сами родители.

Все дети нам родные

Директор Детского реабилитационного центра Зинаида Максимова говорит, что здесь не лечат, а помогают детям стать полноценными членами общества.

«С момента открытия центра многое изменилось. Когда мы открывались, у нас было всего два отделения, сейчас их уже пять. Кабинеты центра довольно качественно оснащены, мы дополнительно приобрели физиоаппаратуру, таких аппаратов у нас на сегодня насчитывается более 50. Например, очень хорошо проходит гидротерапия, всего у нас 11 ванн и один бассейн. Детям очень

нравится.

Помимо этого, с детьми работают логопеды-дефектологи, психологи, мы регулярно обновляем игрушки, закупаем дидактические материалы, сами постоянно учимся. Очень важно коммуницировать с детьми, в игровой форме ребенок открывается, доверяет. Из многочисленных методик наибольшую эффективность доказала верботональная, которая помогает детям адаптироваться в обществе. Мы видим, как у ребенка меняется поведение, он по-другому разговаривает, развиваются социокультурные навыки.

Собственно, социальная адаптация детей это не только интеграция детей-инвалидов в социум и воспитание в обществе адекватного отношения к детям с ограниченными возможностями, но и их реабилитация по всем направлениям, обеспечение комфортной

Ежегодно АЛРОСА реализует до 500 различных социальных проектов и инициатив, их финансирование достигает 10 миллиардов рублей через спонсорские контракты, собственные социальные проекты и добровольные пожертвования в Целевой фонд будущих поколений Якутии. Только с 2011 года благодаря сотрудничеству АЛРОСА с Фондом на территории Якутии построено более 40 социальных объектов.

дицины в единый план индивидуального реабилитационного лечения. Проводится амбулаторное и стационарное консервативное лечение детей с неврологической патологией (в т.ч. детским церебральным параличом) и заболе-

детьми, становясь участниками реабилитации. В центре созданы все условия для полноценного комфортного пребывания детей и родителей, и для этого не нужно уезжать куда-то за территорию республики.

